

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se odrece ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

KRČKI KALENDAR

Pred kratko vrijeme izdalo je Društvo Krčkih Hrvata u Zagrebu svoj kalendar, koji sada izlazi već četvrtu godinu. To je veoma značajna činjenica koja je i za nas od interesa, pa smo stoga i odlučili da govorimo o ovogodišnjem krčkom kalendaru i to upravo na ovom mjestu.

Što se tiče sadržaja, kalendar je ispunjen pretežno, čak mogli bismo reći isključivo materijalom, koji se odnosi na Krčane (otočane) i na njihov Krk. Novo razdoblje otoka Krka, Narodne pjesme s otoka Krka, Iz novije povijesti krčkih općina, Sličica s izbora u Baški godine 1873. Zvonik stolne crkve u Krku, Neki mjesni običaji u Baški. Popis umjetničkih spomenika na Krku itd. — to je samo nekoliko naslova iz priloga, što ih donosi ova mala simpatična edicija na nekih 120 stranica, pored drugih priloga literarnoga, historijskoga i gospodarskoga karaktera.

Suradnici su također — barem koliko su nama poznati — isključivo krčki kulturni i javni radnici (Dr. Niko Matanić, Fran Barbalčić, Dr. A. Bonifatić, V. Štefanić, Dr. V. Franolić, Nikola Zic i dr.), a Ne-Krčanin je valjda samo dr. A. Schneider, koji je tu zato, jer je iz ljetopisa Jugoslavenske Akademije (iz godine 1934.) prenesen njegov »Popis umjetničkih spomenika na otoku Krku«.

Osim po ovom sadržaju i suradnicima Krčki kalendar je krčka edicija još i po svojoj namjeni; kalendar je namijenjen Krčanima gdje god se oni nalazili u prvom redu, a onda naravno i ostalima, koji se po bližem interesiraju za ovaj otok, koji je do konca svjetskoga rata tvorio sastavni dio Istre.

Naglasili smo ova tri momenta, koji daju biljeg Krčkom kalendaru, da podvukemo kako jedna mala sredina, jedna mala zajednica kao što je otok Krk može preko svojih pripadnika, koji žive u Zagrebu, izdati vlastitim sredstvima, vlastitim snagama svoj godišnji kalendar, koji izlazi sada eto već četvrti put i koji — kako čitamo u osvrtnu pri koncu kalendara — nailazi na dobar odaziv.

Kalendar je već do danas — veli se u spomenutom osvrtnu — imao pozitivnih rezultata u budjenju interesa za otok ne samo kod samih otočana i krčkih iseljenika, nego i kod ostalih ljudi... Suradnici se kalendara množe, a otočanima je po cijelom svijetu drag gost, svijest i ljubav otočana se bude.

Primjenimo sada ove momente na naš zavičaj, na broj naših ljudi u starom kraju, na nas ovdje i na naš broj, na potrebe našega staroga zavičaja i naše ovdje, sjetimo se kako bi i naše redove trebalo povezati jačim nitima zajedničke svijesti i solidarnosti, imajmo na umu kako je potrebno širiti poznavanje i razumijevanje za naše ljude i naš kraj — pa će se odmah uvidjeti, kako bismo bez sumnje i mi trebali i morali imati ono, što imaju Krčani, kojih je daleko manji broj od nas, kojih ukupno na cijelom svijetu valjda nema ni polovica od onoga broja, koliko nas Hrvata i Slovenaca ima samo u Jugoslaviji.

Vrijedno se u to zamisliti, pa uvidjeti da ono što mogu Krčani, koji osjećaju da je njihov Krk — kako se u kalendaru na jednom mjestu veli — jedna kulturno-historijska jedinica, možemo i moramo učiniti i mi. Ne radi se o samom kalendaru — koji nam je uostalom od velike potrebe — već se radi o radu na svemu onome, što može poslužiti boljoj povezanosti naših redova i boljem poznavanju našega kraja i promicanju interesa nas kao cjeline čvrsto povezane s našim krajem.

Ne mislimo govoriti potanje o samom kalendaru. Nabacili smo tek nekoliko općenitih misli, koje su nam se nametale listajući ovu malu knjižicu, koja je svakako dokaz inicijative i kulturne zrelosti onih, koji su je izdali. Ipak želimo upozoriti na uvodni članak kalendara: Novo razdoblje otoka Krka, što ga je napisao narodni zastupnik Dr. Niko Matanić.

Pisac daje presjek povijesti otoka Krka, koji je u svojoj hiljadugodišnjoj prošlosti prošao kroz više kulturno-historijskih razdoblja. Uzrok tome je, veli Matanić, u činjenici što je otok Krk zajedno s ostalim istočnim jadranskim primorjem na razmeđu istoka i zapada — na križanju latinstva, odnosno talijanstva i hrvatstva. Pisac razlikuje pet razdoblja u prošlosti otoka Krka: prvo počinje naseljenjem otoka po nama Hrvatima, a onda vladavinom Bizanta i hrvatskih kraljeva. Drugo razdoblje obuhvaća eru vladanja krčkih knezova Frankopana, treće mletačko, četvrto austrijsku vladavinu, a peto — sadanje razdoblje, koje traje od konca svjetskoga rata dotično od prestanka talijanske okupacije.

O trećoj, mletačkoj fazi, Matanić veli, da je Mlečanima bilo glavno gospodarska eksploatacija otoka Krka i politička vlast nad njim, dotim nisu išli za tim, da bi iz cr-

INDUSTRIJSKA LUKA V TRSTU

Zakonski načrt ital. ministrskega sveta

Italijanski ministarski svet je 22. januara t. l. sprejel zakonski načrt, ki odobrava izdatke za ustanovitev in razširitev industrijskega pasu v tržaški luki.

Ta ukrep ni prišel nepričakovano in je le nujen korak o postopni preureditvi ekonomskega življa v Trstu. Po teritorijalni in politični izpremambi, ki je nastala v zaledju Trstu po svetovni vojni, je bilo gospodarsko življenje zadeto v živo. Kakor priznavajo sedaj sami italijanski gospodarski krogi, se je v letih 1919. do 1924. Trst boril za življenje in smrt. Promet preko Trsta so ogrozile rečne poti proti severu in po Donavi k Črnemu morju ter preurejena gospodarska evolucija tržaškega zaledja. Prvotno so skušali z raznimi ukrepi biti kos neizprosnim konkurenci, toda vsi ti ukrepi so bili brez pravega uspeha, kajti gospodarske prilike v Podonavju in na sosednjem Balkanu so se bile popolnoma izpremenile.

Zato so začeli premišljavati o radikalni izpremambi gospodarskega življenja Trsta. Iz skoro izključno trgovinskega mesta naj bi nastalo pretežno industrijsko mesto. Če so prej več kot štiri petine vsega gospodarskega življenja odpadale na trgovino, naj bi sedaj bilo obratno. Jedro gospodarskega življenja naj bi bila industrija, ki bi s svoje strani ojačila tudi trgovino.

Že leta 1927. so zaradi tega ustvarili industrijsko cono, ki obsega občine: Trst, Milje, Tržič, Nabrežino, Divača in Dolino. Vse to ozemlje, ki neposredno obdaja Trst, uživa od tedaj razne finanjske ugodnosti. Ta cona je bila prvotno ustanovljena le za krajši rok, da bi se namreč tako omogočila industrija-lizacija. Očitno uspehi niso bili najboljši, zato se je rok dvakrat podaljšal, zadnjič v začetku 1938.

Medtem pa so nastale druge važne izpremembe v zaledju Trsta. Najprej je prišel anšlus, nato si je Nemčija priključila Sudete in končno je nastal Češkomoravski protektorat. Spricho teh novih izprememb v zaledju niso več zadostovali prvotni ukrepi. Industrijalizacija Trsta je zahtevala, naj se na ožjem ozemlju nudijo vse potrebne ugodnosti za uspešno delovanje tovarn. Zato sta predvsem potrebna neposredna bližina morja, tako da ladje lahko pristanejo pred samimi tovarnami, in hitra zveza z zaledjem po kopnem.

Želje v tem smislu so politični in gospodarski zastopniki Trsta že julija meseca 1939. iznesli samemu načelniku vlade, ki jih je v principu sprejel. Nepričakovana izprememba na Poljskem, ki je imela svoj odmev tudi na gospodarsko življenje Trsta, je nedvomno pospešila najnovejše ukrepe.

Industrijska cona z lastno luko bo na ozemlju med staro rafinerijo petroleja pod Sobotnjakom pri Šklednju in izlivom Rozandre. Nova rafinerija Aquila je južno od tega ozemlja. Da bi ladje lahko pristajale v neposredni bližini, bodo izkopali poseben kanal, ki bo 100 m širok in ki bo dostopan ladjam do 10.000 ton. Železniška proga se bo podaljšala za Sobotnjakom prav do središča industrijskega pasu. Preskrbeli bodo tudi za primerne vodne naprave in za napeljavno električne energije. Ozemlje bo obsegalo skoro dva milijona kvadratnih metrov. Na severovzhodnem delu prav pod Kaštiljonom je določen prostor za zgraditev novega naselja, kjer naj bi imelo stanovanja delavske družine. Preračunjen je za kakih 5000 oseb.

Ves načrt bi se moral izvesti v dveh letih, odnosno najkasneje v treh letih. V tem času pa bi morala tudi industrijska podjetja že začeti graditi svoje tovarne, tako da bi lahko začela poslovati, ko bi bil kanal gotov.

VOJNA ŠKODA

Ko je naša država pred približno 18 leti dala državljanom bivše kraljevine Srbije odškodnino za škodo, smo tudi mi takrat pozabljeni jugoslovenski državljani pričakovali da dobimo tudi odškodnino za škodo, ki nam jo je povzročila svetovna vojska, posebno vojska z Italijo na Goriškem, v Dalmaciji in na obmejnih krajih Kranjske.

Vsled tega je tudi većina vojnih oškodovancev prijavila že takrat vojne škode. Te prijave pa še do danas niso rešene. Koncem meseca maja 1939 so naši listi prinesli obvestilo, da so se prijave naših vojnih škod poslale kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani da ugotovi dejansko stanje in višino celokupne škode. Nadejali smo se, da se bo to v kratkem zgodilo. Pred približno enim mesecem pa je bilo zopet v časopisju, da so naši ministri po-

kazali naklonjenost za rešitev te vojne odškodninske zadeve in da se v ministrstvu pripravlja načrt zakona s katerim se določajo vse formalnosti glede ustanovitve sudišč za ocenitev vojne škode in načina likvidacije ter izplačila te škode. Pisano je bilo, da bo ta načrt končno redigiran in predložen ministrskemu svetu. Preteklo pa je od tega časa že več nego mesec dni in vsa nada se vedno počiva in bojimo se da se bo stvar zopet zavlačevala. Če pomislimo, da so vse države, ki so bile v svetovni vojni, svoje civilne državljane oškodovale za vojno škodo, si lahko mislite kako grenke občutke povzroča pri vojnih oškodovancih tako zategovanje odškodninske stvari, na rešitev katere čakajo že nad 20 let.

Vojni oškodovanec

Ikava istisnuli staro hrvatski jezik, a nisu uspjeli da to učine ni u javnom životu. Nakon sloma mletačke republike dolazi na Krk austrijska vladavina, koja traje sve do konca svjetskoga rata. Otok Krk postaje politički, a pomalo i kulturno a što je najglavnije i gospodarski sastavni dio istarskoga kopna.

Svjetski rat je tome učinio kraj, što je gospodarski štetno djelovalo na otok Krk, koji se našao u posve novoj situaciji i morao se ponovno orijentirati prema hrvatskom kopnu, s kojim nije nikada prekinuo sve veze. To je najnovije razdoblje otoka Krka. Na koncu veli Matanić, da valja biti na čistu s time, da su gospodarske veze sa zapadnom stranom prekinute i da sva nastojanja moraju ići za tim, da Krk bude stvarno u svakom pogledu sastavni dio, zapravo nastavak hrvatskoga kopna. Otok Krk vratio se konačno i ostaje za uvijek u toploti, mekanom i plodnom krilu majke Hrvatske.

To su zaključne misli Dra Niko Matanića, kojima je pravilno određen politički, narodni i gospodarski položaj otoka Krka, koji mi i dalje smatramo jednim dijelom Istre ne misleći naravno pri tom, da bi možda trebalo skrenuti orijentaciju Krka u

suprotnom pravcu od one, koju ističe Matanić, jer svi oni razlozi gravitacije o kojima on govori mogu se protegnuti i na Istru. To što mi govorimo o Krku kao dijelu Istre, činimo radi njegove povezanosti s Istrom u prošlosti, povezanosti koja se očitovala — kako primjećuje i Matanić — u političkom, kulturnom i gospodarskom pogledu, a koja je sada nasilno prekinuta. Ta se povezanost očituje i u srodnosti mentaliteta širokih slojeva, u pobjevci, u narodnoj pjesmi, u običajima i t. d. Konačno ta povezanost Krka s Istrom dala je istarskim Hrvatima niz istaknutih muževa u prošlom stoljeću, a i početkom ovoga stoljeća, kojima je kolijevka bila na Krku, ali su svojim radom zadužili cijelu predratnu Istru.

Zbog tih razloga mi bismo bili voljeli da vidimo u kalendaru više od onoga, nego što u njemu sada nalazimo, a što se odnosi na tu zajednicu Krka s istarskim kopnom do pred svjetski rat. Ali i ovako Krčki je kalendar i s našega stanovništva na temelju svega što smo rekli vrijedan pažnje i interesa, pa smo smatrali potrebnim to i naglasiti na ovom mjestu. Možda će pojava ove male edicije polaknuti i naše redove na rad u sličnom pravcu i pobuditi veće zanimanje za djelatnost ovakve vrsti.

TJEDAN MEDUNARODNE POLITIKE

BEOGRADSKA KONFERENCIJA

je završena, ministri vanjskih poslova balkanskih država već se nalaze kod svoje kuće, pomalo nervozne atmosfere, koju je stvarao ovako važan događaj, nestalo je, a politički život teče i dalje svojim tokom stalnim i određenim, samo ipak nešto življim. Stalnim i određenim, jer se na beogradskom zasjedanju vijeća Balkanskog sporazuma nije ništa senzacionalna dogodilo, što bi bilo kadro unijeti neki radikalni duh promjene i neočekivanih obrata. Tako se uostalom i naglašavalo još pred početak konferencije, a i kasnije. Senzacija nije u Beogradu bilo, a nije ih ni moglo biti kako se to može već na prvi pogled vidjeti. Vremena u kojima živimo, problemi koji zanimaju balkanske države i odveć su komplicirani, zadaća balkanskih državnika i previše odgovorna, a da bi oni sebi mogli priuštiti luksuz senzacija. Zato su oni radije izabrali sigurni put najvećega opreza uz striktno čuvanje svojih zajedničkih životnih interesa. Uostalom senzacije se ne stvaraju na zasjedanju malih država, već u velikim centrima svjetske politike, pa je tako taj efekat, koji su možda neki očekivali, sasvim izostao.

I na ovom zasjedanju imala se očitovali kao i na svim dosadašnjim sastancima — kako se već unapred istaklo — odlučna volja Jugoslavije, Grčke, Rumunjske i Turske da se na osnovu dosadanje neutralnosti balkanskih država i njihove suradnje očuva mir na Balkanu. I ne samo na Balkanu, već i u Podunavlju. U tom pogledu države Balkanskoga sporazuma su sasvim složne i jednostune, a iste poglede — isticalo se prije zasjedanja — imaju i Bugarska kao eminentno balkanska država, te Italija i Mađarska, kao druge dvije države, koje najviše dolaze u obzir uz članice balkanskoga sporazuma, prva kao jadranska vevlavl i gospodar Albanije, druga po svom položaju podunavske države i uskoj povezanosti s Italijom.

U Beogradu je pred početak konferencije prevladavalo uvjerenje, da se vijeće Balkanskoga sporazuma ne sastaje u znaku neke neposredne vanjske opasnosti, pa da prema tome nije potrebno naglašavati neki specijalni obrambeni karakter sporazuma. Ono se sastalo da ispita opći položaj u Evropi, da vidi kako se i koliko taj opći položaj odražuje na jugoistok i da se odredi mogućnost za daljnju stabilizaciju mira na jugoistoku Evrope. Napose će se — rečeno je — konferencija pozabaviti gospodarskim problemima, koje je rat postavio u isti red s politikom.

U tom smislu dao je nekoliko izjava i Cincar-Marković kao domaćin, pa je time bio dovoljno obilježen okvir, u kojem se kretao rad balkanskih ministara, koji su konferirali tri dana, dakako na mahove, jer je program ovakvih konferencija ispunjen i drugim dužnostima, a ne samo konferiranjem...

Što je zaključeno na tim konferencijama?

Na to nam pitanje odgovara službeno saopćenje, koje je dano novinarima nakon završetka zasjedanja, i u kojemu je bitno to, da je održanje mira, reda i sigurnosti na jugoistoku Evrope zajednički interes svijui četiri država, koje su odlučile da produlje svoju izrazito miro-ljubivu politiku. U trećoj točki saopćenja naglašuje se, da spomenute države ostaju ujedinjene u krugu sporazuma, koji provodi samo svoje ciljeve i nije uperen ni protiv koga, te da zajednički nastoje očuvati pravo svakoga od njih na nezavisnost i nacionalni teritorij. Nadalje se ističe iskrena želja, da po-državaju i razvijaju prijateljske odnose sa susjednim državama u pomirljivom duhu međusobnoga razumijevanja i miroljubive saradnje. Gospodarske i pravetne veze između balkanskih država će se pojačati. Na koncu se naglašuje da se Balkanski pakt produljuje na daljnji period od sedam godina.

Saopćenje je prilično jasno. Iz njega proizlazi, da su države Balkanskoga sporazuma složne u održavanju neutralnosti i čuvanju vlastitog integriteta. Prema tome nema da sada govora o ustupanju teritorijalnih koncesija, već se odnosi koji se imaju između pojedinih država riješiti (između Mađarske i Rumunjske, Rumunjske i Bugarske), mogu urediti na drugoj bazi. S Bugarskom čini se da tu bazu ne će biti teško naći, te je u tom pogledu učinjen važan korak napred turskom intervencijom u Sofiji, koja se ispoljila i prije i poslije konferencije.

(Nastavak na II strani)

Il. Bistrica, januarja 1940. (***)
Gračšina in njeno posestvo v Zabičah je pred časom prišlo v druge roke. Ustanova »Ente per la rinascita delle tre Venezie« ki je graščino kupila od graščaka Ivana Balcarika, je veleposvestvo z žago prodala Benečanu dr. Giov. Campeisu. Na posestvu so nastanjeni italijanski koloni, ki opravljajo delo okrog živine, na polju pa jim pomagajo njihove žene in otroci. Ob večjih poljskih delih zaposli uprava graščine tudi po nekaj domačinov.

ANTE TRUMBIĆ U OČIMA GUSTAVA GREGORINA

Članak Dra Gregorina u ljubljanskom „Slovenču“

Rijetki su muzevi i političari, naročito u našoj današnjoj sredini, koji su uspjeli uzdignuti se visoko iznad svakidašnjih sitnica i razmirica, ostati dosljedni i biti ljudi, o kojima i prijatelji i neprijatelji moraju govoriti uvijek s najvećim poštovanjem. Jedan od takvih rijetkih velikih muzeva bio je Dr. Ante Trumbić.

Činjenica je, da su svi naši prvaci, koji su bili njegovi suradnici u revolucionarnom jugoslavenskom odboru (Dr. Dinko Trinajstić, Pazin, — Dr. Gustav Gregorin, Trst, — Dr. Ante Mandić, Opatija, — Milan Marjanović, Kastav, — Dr. Bogumil Vošnjak, Gorica, — Dr. Josip Jedlovski, Trst, — Dr. Drago Marušić, Gorica) uvijek s najvećim priznavanjem govorili o Trumbiću kao čovjeku, rodoljubi te nesebičnom i dosljednom političaru.

Prije nekoliko dana, a povodom komemoracije obljetnice smrti Dra Trumbića napisao je u ljubljanskom „Slovenču“ dugogodišnji njegov suradnik u emigraciji, Dr. Gustav Gregorin iz Trsta, nekoliko riječi, koje smatramo potrebnim da i mi istaknemo.

DR. ANTE TRUMBIĆ

mi nikakve pomoći iz blagajne JO na koju je imao potpuno pravo, možemo tvrditi, da je na vlastiti teret povećao novčana sredstva blagajne JO.

Ovom prilikom potrebno je još spomenuti, da pok. Dr. Trumbić nije nikada tražio pomoći od srpske vlade za potrebe JO i da je svim prečanskim članovima stalno preporučivao, da se za svoje lične potrebe nikada ne obraćaju na srpsku vladu.

Dosljedno je naime zastupao stajalište, da nikako ne smije izgledati kao da prečanski članovi odbora vođe u inozemstvu propagandu za sjedinjenje Hrvata i Slovenaca s predratnom Srbijom, kao neki plaćeni agenti srpske vlade, iz nekih ličnih interesa, nego da se svojom slobodnom voljom žrtvuju za ideju oslobođenja svoje podjarmljene domovine...

Takovo načelno i dosljedno provadjano stanovište pok. Dr. Trumbića poput crvene niti se proteže kroz sve njegovo djelovanje kako u sitnicama tako i u krupnim pitanjima i za rata i na mirovnoj konferenciji i poslije rata u borbi za hrvatsku autonomiju, te jasno osvjetljuje njegovu ispravno dosljedno vodjenu politiku...

Prelazim na pitanje imovine JO izručene u smislu dispozicije pok. Dr. A. Trumbića dne 12. svibnja 1938. Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

U uvodu sam članka spomenuo, da sam god. 1917 preuzeo upravljanje blagajne JO. To je bilo na želju pok. Dr. Trumbića, koji me je zamolio, da iz blagajničkih dnevnika, što su ih prije mene vodili neki članovi odbora sastavim točno knjigovodstvo sa svim bilancama od početka financiranja odbora. Preuzevši taj posao ja sam pomoću gg. Pavla Ostovića i Zlatka Turkovića sastavio pregled svih primitaka i izdataka od 21. travnja 1915 do zaključno 30. lip-

nja 1919., kao i opći pregled stanja imovine za svaku godinu.

Na zadnjoj sjednici JO, koja je održana pod predsjedanjem Dr. Dinka Trinajstića (pok. Dr. Trumbić bio je tada ministar vanjskih poslova) je zaključeno, da se ima sva odborska imovina — (blagajnički saldo, pokućstvo, arhiv i biblioteka) izručiti pok. Dr. Trumbiću na upravljanje, čuvanje i raspolaganje.

Prepis spomenutoga pregleda bilanca svih uprava JO (Rim, London, Ženeva i Pariz) potpisan od tadašnjega predsjednika JO pok. Dr. Trinajstića i mene poslan je pismom od 23. rujna 1919. gospodinu Pašku Baburici u Valparaiso (Čile), bivšem predsjedniku tamošnje »Jugoslavenske narodne obrane«, kome je JO u prvom redu imao zahvaliti za redovito priticanje novčanih sredstava, bez kojih JO ne bi bio u stanju provoditi svoju uspješnu propagandu u zemljama Antante.

Usporedim li od JO pok. Dr. Trumbiću izručeni novčani saldo, pomnožen s bankovnim kamatama s novčanim saldom izručenim Jugoslavenskoj akademiji, vidim kako je savjesno pok. Dr. Trumbić u sudjelovanje spomenute gg. Pavla Ostovića i Zlatka Turkovića upravlja s povjerenim mu novcem.

U ovom mi je još spomenuti, da pok. Dr. Trumbić ni za svjetskoga rata ni za mirovne konferencije nije imao blagajne u svojim rukama, pa ni nakon rata, nego je samo naređivao koje iznose treba isplatiti za potrebe JO. Kako sam već spomenuo, za uzdržavanje svoje i svoje supruge nije nikada iz blagajne dignuo niti pare.

Sve to smatram potrebnim kazati, ne da bih time branio čast pok. Dr. A. Trumbića, jer bi to bila samo uvriježena njegove svijetle uspomene, nego to kazujem prije svega zato, da još jednom ožgošom podlost insinuacija, priopćenih mjeseca srpnja 1922 u jednom beogradskom listu, u kom je pok. Dr. P. namigivao, kao da je tobože Dr. Trumbić upravljao brojnim milijunima, a da o tome nije nikome polagao računa.

Na te insinuacije ja sam uostalom već 11. kolovoza 1922. uz supotpis gg. Zlatka Turkovića reagirao jednim člankom poslanim uredništvu dotičnoga lista.

KDO VE ZA PIVČEVIĆA IVANA?

Tržaško sudišće je izdalo oglas, s kate-
rim išće Ivana Pivčevića, rojenega 10.
oktobra 1896. na Jesenicah, ki je izginil
iz Trsta dne 3. aprila 1923. in naproša za
informacije, da bi lahko izdalo potr-
dilo o smrti, ki ga zahteva Alma Venturin
por. Pivčević.

KULTURNA KRONIKA

ČAKAVSKO-PRIMORSKA PJEVANKA

Ivan Matetić-Ronjgov o svom najnovijem djelu

IVAN MATETIĆ RONJGOV.

Naš je list — kako je poznato — opširno i s opravdanim zadovoljstvom popratilo nedavno izdavanje Matetićeve »Čakavsko-primorske pjevanke«. Ovo toliko značajno djelo uglednog našeg muzičara može se nabaviti, uz cijenu od Din 35.— i kod Jugoslavenske Matice u Zagrebu. Ovdje donosimo neke odlomke iz autorove »Uvodne riječi«, koje, nam najjasnije otkrivaju koju je svrhu imao pred očima Matetić izdavajući svoju pjevanku, a ujedno nam prikazuju karakter ove nesumnjivo značajne edicije, o kojoj ćemo nastojati donijeti i stručni prikaz u jednom od naših idućih brojeva. (Ur.)

»Čakavsko-primorska pjevanka« u prvom je redu namijenjena krajevima, u kojima naša naturalistička muzika još i danas živi u kompaktnim masama; ali i onima gdje se ona čuje tek u pojedinim oazama. Budući pak da se tu radi o praiskonskoj ne samo našoj već možda svekolikoj muzici uopće, to ova zbirka prabranih melodija čakavskih Hrvata ne će biti na odmet ni ostalim krajevima naše domovine.

Dobro je da se odmah naglasi i to, kako ovo djelo sa 128 popjevki nije izašlo samo zbog toga, da bismo imali za našu omladinu još jednu pjevanku više... Uzrok treba tražiti dublje.

Poratna psihoza rušeći tolike pozitivne vrednote, nije poštedjela ni čakavske muzičke starine. Mladji svijet odnemario je starinsko narodno pjevanje. Stariji ga srećom još znadu. Vole ga i cijene i čeznu za njime. Nadasve im je mila njihova starinska »nota« U tim i takvim krajevima nije još daleko kasno, da se uspostavi veza između djece i roditelja. A sve to u cilju, da se ta naša draga stoljetna tradicija uzdrži što duže. Bar dotle, dok ne udje u umjetnu muziku sutrašnjice, da bi je obogatila svojim nadasve zanimljivim arhaičnim osebnostima. Ima naime u toj drevnoj muzici takvih karakteristika, koje su bile kadre, da na najživlji način uzbuđuju i samo inostranstvo na nekim internacionalnim festivalima. Pjevanke ima međutim i tu zadaću, da — po mogućnosti — i ostalu našu omladinu (a putem nje i odrasle) upozna s jednom od najstarijih i naoriginalnijih muzika.

Neka bude na ovom mjestu spomenuto, da su tekstovi svih popjevki osim Gervaisove »Pod Učkom kućice bele« uzeti iz čakavske narodne poezije.

Po prvi puta u historiji naše muzike pojavljuje se eto pjevanke svoje vrste. Bog bi dao, te bi je poznavali faktori shvatili onim razumijevanjem i onom ljubavi, kojom bijaše zadahnuta od početka.

U to ime: »Čakavsko-primorskoj pjevanke« čakavski prastari pozdrav: »Bog daj sreću dobri!«

Ivan Matetić-Ronjgov

MANJŠINSKI PREGLED

IZSELJEVANJE NEMCEV IZ JUŽNEGA TIROLA IN KANALSKE DOLINE

Zadnji dan januarja sta zastopnik italijanske vlade Guarneri in zastopnik nemške vlade Bene podpisala pravilnik za ocenjevanje posestev nemških državljanov in nemških rojakov, ki bodo na podlagi sporazuma zapustili Italijo.

Italijanski senator Giannini in nemški opolnomočeni minister Clodius sta nato v imenu italijanske, odnosno nemške vlade, ta pravilnik ratificirala.

S tem je mešana italijansko-nemška komisija dobila možnost, da se loti takoj cenitve posestev in da bo svoje delo v najkrajšem času zaključila.

POLITIČKE BILJEŠKE

Dvije izjave Dr. Vl. Mačka

Podpredsjednik vlade Dr. Vlatko Maček dao je prošlih dana podulju izjavu uredniku sofijske »Zores«. Dr. Maček govorio je najprije o sporazumu, što ga je sklopio s predsjednikom vlade Cvetkovićem, a zatim je dotičući se vanjske politike rekao ovo: »Neobično sam sretan zbog događaja, koji se odigravaju na Balkanu. I moja je želja da se između srpskog i bugarskog naroda urede najprijateljskiji odnosi, a samim tim da se održe najprijateljskiji odnosi između Jugoslavije i Bugarske. Tako ćemo pred cijelim svijetom opovrći mišljenje o slavenstvu, za koje se misli da nije sposobno da za sebe izvojuje veliku slobodu.«

Drugu izjavu dao je Dr. Maček specijalnom dopisniku francuskoga dnevnika »Petit Parisien« Andre Salmonu, u kojoj se najprije osvrnuo na sporazum Hrvata i Srba, a u drugom dijelu istakao apsolutnu jednostupnost, koja postoji u vladi, a koju jednostupnost dijele — kako je dr. Maček naglasio — svi Srbi i Hrvati, u pogledu naše neutralnosti do krajnjih granica. Imamo zadat tak da učinimo sve, rekao je Dr. Maček, kako bi se izbjeglo, da nas uvuku u konflikt, koji je izbio u Evropi.

Predsjednik vlade o sporazumu

Povodom godišnjice sastava svoje prve vlade, koja je došla na mjesto Stojadinovićevega kabineta, dao je predsjednik vlade Cvetković novinama opširnu izjavu. U toj izjavi rekao je među ostalim:

»Zahvaljujući shvaćanju i razumijevanju dra Vlatka Mačka mi smo u najkritičnijim momentima međunarodne situacije cijelom svijetu pokazali odlučno i jasno, da je naša domovina složna, da je duhovno ujedinjena i da je spremna odlučno braniti svoje granice. U tom je po mom shvaćanju najveće značenje sporazuma Srba i Hrvata.«

FRANCUSKI GLAS O BUDUĆEM UREDJENJU SREDNJE EVROPE

U »Daily Telegraphu« objavio je francuski publicist, poznat pod imenom Pertinax (pseudonim) opširan članak, u kojem iznosi francuske poglede o budućem miru. Pertinax prikazuje tri gladišta o budućem uredjenju Evrope (on naravno ne sumnja u pobjedu Saveznika). Jedno od tih je i gladište francuskih profesionalnih novinara, koji vjeruju da su dva glavna uzroka dosadanjega rata. Prvi: duboke razlike između slavenskih i neslavenskih naroda, koji žive između Njemačke i Rusije na prostoru od Baltika do Egejskoga mora, a to su Austrija, Mađarska, Litva, Poljska, Jugoslavija, Rumunjska, Češka i Slovačka. »Francuska će diplomacija, veli Pertinax, sigurno kad se pokaže prilika, učiniti sve što može, da uvjeri neke od ovih jedinica, da se ujedine na federalnoj bazi i da prihvate zajedničku vojničku i vanjsku politiku. Tako bi na pr. Poljska i Češka mogle sklopiti savez. Ima razloga vjerovati, da su počeli i razgovori između generala Sikorskoga, Zaleskoga i Beneša u tom pravcu.«

KORISTI TALIJANSKOG PAROBRODARSTVA

Rat između Njemačke i Saveznika je znatno poremetio cjelokupnu privredu Evrope. Najveće poteškoće zadao je rat prometu, koji se odvija na morima. Francuska i Engleska morale su obustaviti gotovo sve linije s Amerikom zbog bojazni da njihovi brodovi ne postanu žrtvom neprijateljskih aviona, podmornica ili ratnih brodova. Isto tako su i njemački parobrodi napustili svaki promet s Amerikom. Jedino su talijanski parobrodi mogli slobodno ploviti po oceanu i bez bojazni da će biti napadnuti podržavati dosadanje linije kao i one, koje su preuzeli od Engleza i Francuza s Južnom i Sjevernom Amerikom. Zbog svega toga talijanska je mornarica od početka rata izgradila četiri nova motorna broda, koji su nedavno stavljeni u promet. Svaki brod ima 10.000 tona nosivosti, a posada je, vele, većinom iz Rijeke.

Vijesti iz domovine

NAGRAĐENE ISTARKE NAR. NOŠNJE

Zamet — U nedjelju, 28. siječnja, bila je u Zametu zabava na kojoj su nastupili tradicionalni kastavski »Zvončari«. Na plesnoj priredbi bio je i natječaj za najljepšu narodnu nošnju. Prvu su nagradu dobile vrlo lijepe i slikovite narodne nošnje iz Muna u sjevernoj Istri.

GRADJANSKI KASINO U SUBOTICI SLAVI STOGODIŠNJICU SVOGA OSNUTKA

Predsjednikom kasina posljednjih je 20 godina neprekidno dr. Ivo Milić, naš suradnik, nekada dugogodišnji sudac u Istri, a sada profesor i dekan pravnog fakulteta u Subotici.

MILAN GRAKALIĆ U RADIOSTANICI

Naš zemljak Milan Grakalić, koji inače ima titulu akademskog arhitekta, nastupio je ovih dana u radiostanici u okviru revije instrumenata večernjeg programa, u kojem je pored njega nastupio još čitav niz svirača na različitim instrumentima. Grakalić, koji je poznat kao vrstan gitarist, nastupio je te večeri sa svojom gitarom otisvraivši nekoliko točaka.

DRUGI TALIJANSKI KONCERAT U ZAGREBU

Kao drugi koncert u seriji recipročnih talijansko-jugoslavenskih koncerata priredila je zagrebačka filharmonija u srijedu 7. II u dvorani Hrvatskoga Glazbenog zavoda koncert talijanske violinstice Lidie D'Albore. Ujedno dodaje, da će spomenuta talijanska umjetnica gostovati također u nizu recipročnih koncerata i u Beogradu. O pitanju tih gostovanja i izmjeni naših i talijanskih umjetnika pisali smo opširnije u prošlom broju našega lista.

„I MI SMO U RATU“

»Popolo d'Italia« je nedavno objavio članak pod naslovom »I mi smo u ratu«. U članku se veli među ostalim, da je Italija premda aktivno ne sudjeluje također zainteresirana u velikoj dramu, kroz koju prolazi svijet. Vodeći brigu o svojim pravima, koja u Versaillesu nisu bila priznata, a isto tako ni kroz 20 godina djelatnosti Lige naroda. Italija je duboko zainteresirana koliko razvojem toliko i ishodom sukoba. I kao što rat oružjem nije jedini rat Italija premda nije poduzela nikakvu vojnu inicijativu, poduzima svaku gospodarsku inicijativu i smatra se kao takvom u ratu. U gospodarskom ratu Italija je angažirana u potpunosti, kao što je bila i u drugom ratu, koji je za sada ostavlja u stavu budnog iščekivanja.

DOKTRINA FAŠIZMA NA SLOVENSKOM JEZIKU

Ljubljansko »Jutro« javlja da je u Firci izašla na slovenskom jeziku brošura na 60 stranica, pod naslovom »Benito Mussolini: Doktrina fašizma«. To je prijevod idejne »Magna Chartae« fašizma, što ga je Mussolini sastavio za talijansku enciklopediju. »Jutro« još dodaje, da prijevod u glavnom zadovoljava i da je vanjska oprema knjige dobra.

ISTRANI KAO GLUMCI

Do sada su se na polju kazališne umjetnosti naši Istrani slabo gdje istaknuli. Cini se da mi ne znamo glumiti pa eto! Međutim izgleda da bi i na tom polju još moglo biti nešto iz nas. U glumačku školu u Zagrebu primljeni su: Marija Crnobori i Srdjan Flego. E pa dao Bog da se ljudi našeg kraja i na tom polju proslave!

NOVČANICE OD 50 I 100 LIRA NE SMIJU SE UNOSITI U ITALIJU

Prema najnovijoj odredbi talijanskih vlasti zabranjeno je u Italiju unášanje papirnatih novčanica sa većom vrijednosti od 10 lira. Prema tome sada putnici, koji putuju u Italiju u okviru dozvoljene svote efektivnih lira mogu nositi samo metalni novac i novčanice od 10 lira, dok se prije moglo nositi također novčanice od 50 i 100 lira. Unos novčanica od 500 i 1000 lira bio je već i ranije zabranjen.

SASTANAK TALIJANSKO - JUGOSLOVENSKOG PRIVREDNOG ODBORA

Beograd. Sredinom februara ima da se sastane u Rimu stalni jugoslavensko-talijanski privredni odbor. Na tom sastanku izvršit će se revizija predviđenih kontingenata za izvoz jugoslavenske robe u Italiju i kontingenata talijanske robe u Jugoslaviju.

ITALIJA JE DOVOLILA IZVOZ BOMBAZA V JUGOSLAVIJO

(***) Italijanske oblasti so izdale dovoljenje za izvoz talijanskoga bombaznoga prediva v Jugoslaviju, in to za prvo trimesečje 1940. Izvozni kontingent je dovoljen po stanju kontingenta iz zadnjega trimesečja 1939. leta. Tako bo vrednost izvoza znašala v prvem trimesečju 10 milijonov lir; pričakovati pa je, da bodo italijanske oblasti ta izvozni kontingent še povećale.

Careva „Vicencica“ u Americi

New York. — Dramatski zbor društva »Pravdoljub« izveo je na 1. decembra dramu iz primorskoga života »Vicencica« od Viktora Cara Emina. Svi su glumci odigrali svoje uloge vanredno dobro, a naročito stari mornar Serafin i mladi kapetan Žižo. Uspjeh je priredbe bio vrlo dobar i dvorana je bila dupkom puna.

Čitam u našoj »Istri«, da je moj stric g. Ante Kalokira iz Lovrana imenovan u pravnikom pošte na Sušaku, a isto tako i da je njegova kćerka Desanka diplomirala na filozofskom fakultetu u Ljubljani. Radujem se i čestitam im od srca! — Mary Vidošić. New York.

DAR ISTARSKOJ SIROTINJI

Prigodom trostruke svadbe Mirka, Ede i Silve Gortana sabrano je za istarsku sirotinju 200.— dinara. Novac predan našoj redakciji bit će priveden svrsi.

POŠALJITE PRETPLATU

KRITIKA O MOTIKINOJ IZLOŽBI

Zagrebački »Obzor« donio je u svom broju od 31. siječnja opširnu kritiku o Motikinoj izložbi, koja je završena punim moralnim a i prilično lijepim materijalnim uspjehom. Ističući u početku prikaza da je Motika izbjegao opasnosti, koju su krile bijele harmonije njegovih radova u svojoj bljedoj dekadentnoj ljepoti, kritičar (ili bolje kritičarka) V. M. piše:

»Danas međutim Motika traži nove kolorističke probleme kojima bi na platnu ili papiru riješio i fiksirao svoje realno doživljavanje motiva u prirodi. Priklonio se intenzivnijoj i jačoj boji kojom slobodno interpretira mrtve prirode, interieure, motive s mora. U tonskim modulacijama traži izraz za motive mostarskih ulica. Od nekadanjih tankih naslaga boje, koje su po svom kvalitetu bile gotovo na granici naše vizuelne apercepcije. Motika se toliko udaljio da danas, htijući evocirati što vjerniji utisak o stvarnoj gradji prikazanog predmeta, liepi na papir debele naslage sadre. Tako pejsaži Mostara, pa »Džamija« tonski koncipirani imaju plastičnih vrijednosti, u punom smislu riječi. Manje konstruktivan, ali nama bliži je slikar-pjesnik Motika. — Njegovi vrtni prekaljeni titranjem atmosfere i zasićenim drhtavim šarama proljetnog sunca nose u sebi bogatu ljestvicu lirske ugodijaja. Lirske predispozicije dovele su Motiku do kulta intimnog interieura. Njegov »Interieur rouge«, onaj u plavom tonalitatu, pa onaj »Uz cvijeće«, »Kuhinja«, »Šareni interieur« ponekad su skice na papiru, ponekad gotovi, zaokruženi radovi gdje je Motika podatljivo vodio kist u suprotnim i lakim arabeskama žive boje. Sve te koncepcije imaju u sebi mnogo slikarskog raffinementa i bravure, te pečate lirske, subjektivne ekstese. To su intimne bilješke spontanij doživljaja suptilne i osjećajne prirode. Od pedesetak radova nije nam moguće sve nabrojiti, ali treba još spomenuti »Neretvu« temperamentno zahvaćenu u finom zelenkastom tonalitatu, »Bebu« punu raffinementa. »U parku« i neke pejsaže s mora.

U provincijskoj tišini Mostara Motiki ipak ne fale poticaji za rad i za nove probleme. On je u ovih nekoliko godina nakon svoje velike retrospektivne izložbe u Modernoj galeriji mnogo radio, a taj je rad značio za njega ustranjanje novih puteva.

Gledajući kartone i papire kojima se Motika služi kao podlogom za svoje radove, nehotice se nameće čovjeku pitanje o trajnosti tih slika. Slikar se danas ne brine mnogo za trajnost svojih radova. Imat ome više razloga... Gledajući Motikine radove, ne može se čovjek riješiti neugodnog osjećaja i žaljenja, da ti kartoni, svinuti ili nagažvani ne će trajno sačuvati vrijedne emanacije Motikina talenta.

TALIJANSKI PRIJEVODI NA HRVATSKI U PROŠLOJ GODINI

U »Obzoru« (u broju od 30. I.) objavio je Stanko Gašparović »Pregled hrvatske prijevodne literature u godini 1939«. Kako se iz njegova osvrt na prošlogodišnju hrvatsku prijevodnu literaturu svjetskih pisaca vidi po narodnostima su najbrojnije zastupani Slaveni (Rusi s 4 knjige, Česi 3, Poljaci 1) zatim dolaze Nijemci (6), Englezi (5), Francuzi (4), Amerikanci (3), Talijani (2) i Japanci s jednom knjigom. Od tih dviju talijanskih knjiga jedna je »Antologija talijanske lirike«, što ju je izdala Andrićeva Zabavna biblioteka, a druga je prijevod Barcate »Lulja«, koja je izašla u Jeronimskoj knjižnici.

Josip Rakovšček sedemdesetletnik

Le teško se moremo sprijazniti z mislijo, da je naš rojak in predsednik društva »Soča« v Celju, gospod Josip Rakovšček te dni praznoval svojo sedemdesetletnico, saj ga poznamo vsi prav po njegovem mladeniškem ognju in po njegovem nekaljenem idealizmu in po njegovem borbenem duhu, s katerim se uveljavlja v naših vrstah. Ker pa listine pričajo, da je rojstni dan pravi, se tudi mi pridružujemo vsem onim, ki so mu ob tej priliki čestitali in mu želimo, da bi še dolgo bil s svojim delom in s svojo besedo v naših prvih vrstah kot zgled naši mlajši generaciji!

Jedna emigrantska svadba u Beogradu

U subotu 3. o. m. j. vjenčali su se u Beogradu g. Ernest Čok rodod iz Lonjera kraj Trsta, sa gđicom Frankom Žic iz Baške na otoku Krku. Kumovali su im g. Dragiša Cvetković i g. dr. Ivan Marija Čok.

Potrebno je da se o tom vjenčanju kaže još nekoliko riječi. Ta je svadba bila za nas emigrante prava naša emigrantska, omladinska svadba, koja je bila obilježena našim narodnim karakterom, običajima i veseljem. Proslavljena je bila u društvenim prostorijama u krugu omladine, koja je izrazila svoju želju da može tom prilikom imati u svom krugu svoje drage Franku i Ernesta. Na ovom mjestu moramo im u ime sveukupne omladine, kao i naših prijatelja, ponoviti naše iskrene i tople omladinske čestitke. — Odbor oml. sekc.

TROSTRUKA SVADBA

Zagreb — U nedjelju, 4. veljače, obavljena je u Zagrebu trostruka istarska svadba. Toga su se dana vjenčala najedamput tri Istrana, tri brata Mirko, Edo i Silvo Gortan, sinovi našeg zemljaka Ivana Gortana, rodod iz Berma, a sada činovnika Kasacionog suda u Zagrebu, koji je nedavno i sam sa svojom suprugom Katicom proslavio srebrni pir. Svadba je bila naročito svečana, a raspoloženje tipično istarsko s mnogo pjesme i vedrine.

Sretnim mladencima, a i njihovim roditeljima naše srdačne čestitke s mnogo iskrenih želja.

NAŠI POKOJNICI

SEVERIN FLORJANČIĆ

U prizrenskoj bolnici je umro 13. januara o. g. vojnik Severin Florjančić, gorički Slovenac.

— Trojica vojnika, koji služe u Albaniji, svi rodod iz Goričke prenosili su po dužnosti poštu pa ih je zahvatio mrak i snijeg. Lutajući našli su neku kućicu u blizini granice, ali ih ljudi iz straha nisu pustili unutra. Jedan se ipak nekako spasio, drugi se preko noći jadno smrznuo, a Florjančića su doveli u najbližu bolnicu u Prizrenu. Imao je barem tu sreću, da je mogao lijepo primiti sv. skramente umirućih, i to od svoga zemljaka. Zatim su mu odrezali smrznutu nogu, ali mu to ipak nije moglo spasiti života. Pošto je prevoz zbog zime bio onemogućen to su ga zakopali u Prizrenu. Trojica djaka rodod iz Goričke nosili su lijepi vijenac, što su ga poklonili ožalošćeni zemljaci mlade žrtve.

MATE DVORNIČIĆ:

ČAKAVŠTINA U KOZMOLOGIJI I HISTORIJI

(Nastavak)

Moje drago dugo i daleko. Koliko je odavle do mora, Toliko je do dragoga moga!

*

»More mi je kuća i dvorovi.«

Kod starih Slavena u Pomorju i oko Stetina, kad se je želo ženske su žetelice srpove umakale u more i blagoslivljale ih prije žetve.

Starobugarkinje pod karpom po žetvi održavale su u Solunu svečanosti, plesove i kupanje u moru. U Karpatima djevojke se gole kupaju u rijeci na mjesecini. Kod nas u moru nikad što se blagoslovi. More je poseban svijet. Ono ima svoje duhove, naše »rusalke« primorske, kao što šuma ima svog lesija. Izim toga more ima i svoje demone: zmajevе, koji proždiru ljude, mornare i ribare. Ima svoje nemani, svoje morske pse, polipe, morske zmije i balene, ali ujedno imade i svoje sirene: »pol-ribi i pol-divojki« te tritone, morske konjičice itd. A koliko je mornara i ribara očarano po njima. Slične sirenama su vile: oblakinje vodarice, šumske vile, prijateljice pastira, koje plešu oko oko lokvi ili zdenaca. Zdenac i vila i konj. To su tri faktora stare orijentalne mitologije i historije radi kojih je nastala čitava re-

volucija kao i radi trave. Zdenice su stari Hatidi (semitski narod u Maloj Aziji, zadnji njihov grad: Troja) gradili uz grobove na brdima ali nije smjelo biti groba bez zdenca, da može mrtvac napiti se i njegov duh otpočiniti kraj zdenca.

»Oj studenče živa vodo moja! Va tebi je voda vazda hladna. A najviše u nedilju veče' Kad se drago kraj studenca šeće«

U Makarskoj narodnoj pjesmi: »Razboli se Jovo jeno momče mlado« imade svršetak:

»Ako umrem pokopaj me majko! Al me ne kopaj di se drugi kopa, Neg me kopaj kraj Marina stana, Kadi moja lipa vila spava.

Sagradi mi četiri prozora, Prvi prozor otkud sunce sija. Drugi prozor otkud kiša liva, Treti prozor gdi mi vila biva. A četrti gdi mi draga biva...

Uz grob veži moga siva vranca Zobi mu dajte piti mu nedajte Nek me vranac plače Kad me draga neće.«

Dakle čisto prema orijentalnim mrtvačkim gradovima Surghul, El-Hibba i dr. Gradišćanska pjesma imade mnogo sličnih pjesama u kojima se traži privezanje vranca na grobu i zdenac kraj groba. Uz demone Slaven imade zle bogove: Črnibuh (Šafařyk piše u »Danici Ilirskoj« o Crnom bogu, čiji se je kip našao u slavenskom Vojmiru, sada njemačkom Weymaru). — Među te Crne bogove spada i Čort i Kostelj.

U njihove sluge spadaju: kudlaci, more, štrige. Kao sluge dobrih bogova služe: karsnici, popini, koji se radjaju pod kapićom i sa popovskom štolom. — Među neškodljive zle sluge Crnog boga spadaju: maličici, malik, mrkalji. — Staroorijentalnom bogu proljeća Tammu odgovara naša Vesna, božica proljeća. Njoj je podvrgnuta sva vegetacija. U beogradske »Smodni« od marta 1937. br. 5—6 imade »Zgodna radnja od Dž. Frezera: Uticaj polova na bilje«.

U toj radnji dokazuje pisac da su naši pretci personificirali sile bilja kao muško i žensko biće i pokušavali po principu homeopatične ili imitativne madrije da potstaknu rasteenje, u bilinskom svijetu predstavama braka šumskih božanstvi i kralja i kraljice Maja, troičkog mladoženje itd. On zaključuje, da te predstave nisu bile obične alegorične i simbolične drame, pastorele. Tu dolazimo do našeg zelenog Jura i šeganja, uranaka, majovki, te dodolskih i perporuša (ruho od per). U Bašci na Krku zovu perporušinu: trtina. Dodolske

tj. pjesme zovu se po tom što se djevojka pokrije lišćem i cvijećem od glave do dole. Te obredne pjesme proljetne imadu svrhu umiliti se Vesni, da proljeće bude kišovito, a u najgorem slučaju rosno. — Zato se krope vodom te djevojke obučene u cvijeće. — Jurjevske pjesme zadržale se u Sv. Jakovu—Šiljevskom kraj Kraljevice. Dok je u starih Slavena bio običaj da svi mladi parovi neoženjeni i oženjeni dočekuju u »velom travnu« Sunce tj. izlaz sunca, da se sunce zabode u zemlju i da je oplodi, što su svi također radili, nadošla rimkat. crkva zabranila je to i ostavila samo simbol tog šeganja ili voganja: voganje ispod uljike ili smokve.

»Voži se, voži Anjeliko moja Ki češ da te vože? Fran Anin? Koliko će te vogat? Koliko vogat? Koga ćemo njoj dat? (da je vože!) Koliko puti će njoj ga dat!«

(Nikada ne smije reći ime mladičeva oca već uvijek matere).

Naše bugarštice nisu naše originalne pjesme. One su orijentalnog, hatidskog porijekla. To su frulske tužaljke za mrtvim. Dapače i naš zadružni život, sa županima na čelu, tj. zadruge, o kojima Dabinić govori u »Hrvatskom drž. pravu« (držec kao da su bizantinskog porijekla), nisu van hetskog porijekla, dakle od naroda koji je u našim stranama stanovao prije kolonija Feniciana oko 3000 godina prije Krista. (Da je to me tako vidi posebne studije o nazivima naših mjesta). (Nastavit će se)